

УДК 330.173.34

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

FORMATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT STATE POLICY: REGIONAL ASPECT

Бурик З.М.

кандидат наук з державного управління, докторант,
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України

Розглянуто важливість впровадження «зеленої економіки» для забезпечення сталого розвитку в регіональних масштабах. Розкрито систему інструментів та методів управління сталим розвитком. Проведено оцінку сталого розвитку сукупністю індикаторів та інтегральних показників. Проаналізовано концепцію «зеленої економіки» з погляду іноземного досвіду її застосування та запропоновано стратегію забезпечення сталого розвитку України за допомогою вищезгаданої політики.

Ключові слова: державна політика, сталий розвиток, управління, регіони, «зелена економіка».

Рассмотрена необходимость внедрения «зеленой экономики» для обеспечения устойчивого развития в региональных масштабах. Раскрыто систему инструментов и методов управления устойчивым развитием. Проведена оценка устойчивого развития в совокупности индикаторов и интегральных показателей. Проанализирована концепция «зеленой экономики» с точки зрения зарубежного опыта ее применения. Предложены стратегии обеспечения устойчивого развития Украины с помощью вышеупомянутой политики.

Ключевые слова: государственная политика, устойчивое развитие, управление, регионы, «зеленая экономика».

Considered the importance of implementing «green policy» for ensuring sustainable development at regional scale. Revealed the system management tools and sustainable development, evaluated a set of sustainable development indicators and integrated indicators. Analyzed the concept of «green economy» in terms of international experience of its application and suggested a politic strategy for sustainable development of Ukraine.

Keywords: state policy, sustainable development, management, regions, «green policy».

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Країнам, що розвиваються і прагнуть досягти стабільності в усіх аспектах та безпеки у своїй діяльності, необхідним є стабілізація та збереження «статус кво» та забезпечення сталого розвитку. Важливість цього питання визначається постійною змінністю зовнішнього середовища та соціальними потребами населення, що постійно зростають.

«Зелена економіка» як концепція, стратегія та механізм вирішення проблем у вигляді стратегій сталого розвитку змінила цю ситуацію у період світової економічної кризи. Крім того, її застосовують для країн різноспрямованої макроекономічної політики та економічної ситуації. Але запровадження механізмів «зеленої економіки» в Україні, з точки зору формування державної політики сталого розвитку, зокрема, принципів стратегії і тактики, спрямованих на збалансоване економічне зростання, ще не розроблено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми

і на які спирається автор. Актуальність досліджень у сфері «зеленої економіки» та формування державної політики сталого розвитку в регіональному розрізі підтверджуються глобальними викликами стосовно економіки, соціального та екологічного стану регіонів України, метою яких є оптимальне користування енергією та ресурсами природи щодо розвитку економіки до 2050 р. Фундаментальним початком запровадженням державної політики сталого розвитку стало приєднання України до «зеленої платформи» ЮНІДО ще в липні 2012 р., відповідно до якого формуються механізми економічного зростання та позитивні тенденції щодо сталого розвитку держави та регіонів.

Дослідженням питань впровадження «зеленої економіки» займалися вітчизняні й закордонні дослідники, серед них можна виділити роботи таких авторів, як Ю.С. Бережної [1], С.О. Білої [2], Б.В. Буркинського [3], Л.С. Іванюка [4], Л.П. Марчука [6], В.Г. Потапенка [7], Л.Г. Руденка [9], І.А. Сааджана [10], О.С. Чмира [11] та інші.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою проведеного дослідження є поглиблений аналіз концепції «зеленої економіки», яка полягає у покращенні благополуччя населення та соціальних умов разом із підвищенням екологічної та соціальної безпеки (усунення ризиків для навколишнього середовища).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Управління регіоном – це управління його розвитком і функціонуванням. Специфіка регіонального управління полягає в тому, що воно відрізняється від усіх інших видів управління на адміністративній території й виражається інтегрованою функцією галузевого, державного, місцевого (самоврядування) та міжгалузевого управління. Форми й методи управління соціально-економічними процесами на регіональному рівні визначаються, з одного боку, загальнодержавною економічною політикою, а з іншого – регіональною політикою, що враховує особливості розвитку регіонів (див. рис. 1).

Далі виділимо основні групи інструментів та методів управління сталим розвитком:

а) адміністративно-правові методи та інструменти, до яких належать:

– нормативно-правова база (міжнародна, державна, регіональна та місцева);

– державна стандартизація, ліцензування, і аудит;

– система індикаторів сталого розвитку;
– планування, прогнозування та моніторинг соціально-економічного розвитку, життєвого рівня населення та стану довкілля;

б) економічні методи та інструменти, зокрема, податки, платежі, штрафи, страхування, пільгове кредитування тощо;

в) соціально-психологічні методи та інструменти, які базуються на формуванні та використанні соціально-психологічних особливостей та установок об'єкту управління, а також опосередковано формують громадську думку стосовно певних цінностей, дій та вчинків. Методи цієї групи за змістом впливу можна поділити на ті, що створюють (розвивають) громадську думку, й ті, що спираються на наявну громадську думку та на власне психологічні методи, які забезпечують емоційну розрядку, співчуття тощо;

г) інструменти громадського регулювання та контролю, які передбачають:

– участь громадськості у підготовці та прийнятті нормативно-правових актів та рішень органів державної влади і місцевого самоврядування;

– організацію інформаційних кампаній з обговорення проблеми або проекту рішення, акту тощо;

Рис. 1. Цілі регіонального політики сталого розвитку

– організацію громадського контролю за діяльністю місцевої влади.

Забезпечення сталості регіонального розвитку може визначатись сукупністю індикаторів. У результаті для розрахунків сталого потенціалу регіону поширеним є визначення інтегральних показників за формулою:

$$K = \sum_{i=1}^N W_i K_i, \quad (1)$$

де K_i – приватні показники загальним числом N ;

W_i – вагомість окремих факторів у загальній сумі.

Коефіцієнти ваги визначаються, як правило, експертним способом (наприклад, методом послідовних порівнянь).

У результаті виходить проста сума факторів, взаємна вагомість яких не враховується. У цілому вплив усіх трьох груп чинників дуже складний і, на нашу думку, навряд чи зводиться до їх лінійної комбінації. Тому інтегральний показник інноваційного потенціалу регіону представимо у вигляді певної функції трьох груп змінних:

$$K_{ipr} = K (\{K_{ri}, i = 1, \dots, Nr\}, \{W_i, i = 1, \dots, Nr\}, \{\Phi_i, i = 1, \dots, N\phi\}), \quad (2)$$

де K_{ipr} – інтегральний показник сталого потенціалу регіону;

K_{ri} – внутрішні фактори, що впливають на потенціал регіону, загальним числом Nr ;

W_i – вагові коефіцієнти загальним числом Nr ;

Φ_i – кількість факторів зовнішнього середовища загальним числом $N\phi$.

Сьогодні для сталого розвитку регіонів України слід забезпечити виконання таких заходів:

– усунути недоліки наповнення і функціонування кадастрів, забезпечити процедуру обміну інформацією та передачу найважливіших індикативних даних до державного містобудівного кадастру;

– збільшити адміністративну та кримінальну відповідальність за правопорушення щодо використання природних ресурсів (відповідні статті Податкового кодексу України про адміністративні порушення та Кримінального кодексу України);

– забезпечити механізм інтеграції законодавства щодо природних ресурсів і відповідних заходів із документами територіального та соціально-економічного планування;

– обґрунтувати та інтегрувати механізм управлінсько-наукової взаємодії, що поєднав би галузеву та академічну науку;

– звернути увагу на інтеграцію і виконання низки інших конвенцій та директив ЄС (Європейська ландшафтна конвенція, Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті та Директива про Стратегічну екологічну оцінку, Водна рамкова директива та ін.);

– забезпечити системну підготовку і видання щорічних Національних доповідей про

стан навколишнього природного середовища та щорічних Повідомлень про стан впровадження Конвенцій Ріо.

Для того, щоб розвиток «зеленої економіки» був успішним, необхідно виділити такі напрями, за якими має проводитись робота у сфері державного сталого розвитку:

– проведення оцінки та визначення пріоритету товарів та послуг, що охоплюють екологічну частину як на національному, так і на міжнародному рівнях;

– забезпечення втілення в політику сталого розвитку системи заходів, які б стимулювали введення «зелених» технологій, послуг та інвестицій;

– створення новий «зелених» робочих місць, що дасть можливість підвищити рівень зайнятості населення;

– взяття за приклад усталені ринкові механізми для того, щоб досягнути стійкого розвитку.

Двигоном процесу глобалізації є модернізація і перехід світової економіки та, зокрема, промислово-розвинених країн, до нового технологічного укладу, який разом із якісним оновленням технологічної бази, підвищенням ефективності виробництва та конкурентоспроможності економіки покликаний забезпечити поліпшення якості життя і середовища проживання. За кордоном реалізує цей перехід економічна політика «зеленого» зростання, офіційно прийнята Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 2009 р. як стратегічний напрям розвитку всіх її членів на довгострокову (до 2030 р.) і більш віддалену (до 2050 р.) перспективу [16, с. 34].

Висновки із цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. «Зелена економіка» – це економіка, результатом якої є покращення добробуту громадян та соціальної справедливості зі значним зниженням екологічних ризиків та екологічного дефіциту.

Забезпечення сталого розвитку як механізм створений завдяки «зеленій економіці», застосовуючи її поетапно, а саме: покращення природного капіталу, прийняття до уваги параметрів соціально-екологічного стану та методів розрахунків економічних секторів та індексів країн. На цей момент у США та ЄС розвиток «зеленої економіки» стрімко зростає, тому ця сфера постійно зацікавлює інвесторів розвитком технологій.

Принципи «зеленої економіки», що необхідно впровадити в Україні, такі:

– рівність і справедливість розподілу ресурсів між народами, поколіннями, статями;

– обережність щодо соціальних наслідків і впливу на навколишнє середовище;

– розуміння високої цінності природного і соціального капіталу: інтерналізація зовнішніх екологічних витрат;

– впровадження «зеленого» обліку;

– оцінення витрат за період життєвого циклу продукції;

- поліпшення управління;
- ефективність використання ресурсів;
- стійке споживання та виробництво;
- створення «зелених» робочих місць [11, с. 213].

Основним методом розвитку та збагачення суспільства, що може охоплювати різні варіації політичної влади, її формування, треба розуміти згадану раніше «зелену економіку», але вона не повинна бути жорсткою. Головними завданнями для неї є усунення факту безробіття, що прямо впливає на добробут населення, сприяє формуванню зайнятості, а отже, суспільному розвитку економіки, використовуючи екосистему планети за допомогою соціальної інтеграції.

Для переходу до «зеленої економіки» можна використовувати такі інструменти:

- політика державних закупівель, яка заохочує виробництво продукції, що відповідає еко-

логічним стандартам, та використання екологічних методів виробництва;

- відмова від неефективних субсидій, натомість створення та активізація системи стимулювальних пільг, у разі введення яких підприємства-забруднювачі будуть зацікавлені у впровадженні обов'язкової екологічної сертифікації як механізму підвищення якості продукції, процесів, послуг та стану навколишнього природного середовища;

- реформування систем «екологічного» оподаткування (з акцентуванням на податок від забруднення), лінії пільгового державного кредитування;

- надання екологічних субсидій з національного фонду охорони навколишнього природного середовища на поліпшення та відновлення якості довкілля;

- державна підтримка розробок та впровадження пов'язаних зі створенням екологічно чистих технологій [26, с. 14].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бережна Ю.С. «Зелена економіка» в країнах східного партнерства / Ю. Бережна // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». – 2012. – Вип. 9 (2). – С. 30–36.
2. Біла С.О. «Зелена економіка»: стратегічний пріоритет реформ на регіональному рівні / С.О. Біла // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22. – № 1. – С. 127–133.
3. Буркинський Б.В. «Зелена економіка» крізь призму трансформаційних зрушень в Україні: [монографія] / Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, В.Є. Реутов; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса, 2011. – 348 с.
4. «Зелена економіка». «Зелені» технології. «Зелені» інвестиції: матеріали Міжнар. конф. (6–7 жовтня 2011 р., м. Одеса) / за ред. Л.С. Іванюк; Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. – Одеса, 2011. – 319 с.
5. «Зелена економіка»: перспективи впровадження в Україні: матеріали Міжнар. конф. (24–25 квітня 2012 р., м. Київ): у 3 т. // Довкілля для України: міжнародний екологічний форум. – К., 2012. – Т. 1. – 421 с.
6. Марчук Л.П. «Зелена економіка»: суперечності та перспективи розвитку / Л.П. Марчук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Вип. 1. – С. 34–41.
7. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки» / В.Г. Потапенко. – К.: НІСД, 2012. – 360 с.
8. Потапенко В.Г. Трансформація системи природокористування України на засадах «зеленої економіки»: теорія, методологія, практика: автореф. дис.... докт. екон. наук: спец. 08.00.06 / В.Г. Потапенко; Сум. держ. ун-т. – Суми, 2014. – 39 с.
9. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4618-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 3. – С. 23.
10. Сааджан І.А. Екологічна безпека та «зелена економіка» у регіональному вимірі / І.А. Сааджан, А.М. Дейнеко // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 213–220.
11. Чмир О.С. «Зелена економіка»: сутність, цілі та базові принципи / О.С. Чмир, Н.П. Захаркевич // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3. – С. 54–62.